

Zaaknr : 16Z00954
Documentnr : 16.0009148
Datum : augustus 2016

Beleidsnota

Privacy binnen het Sociaal Domein

Gemeente Losser

verslingerd aan de dinkel

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Algemeen: gegevensverwerking en privacy in het sociale domein	5
2.1. Inleiding	5
2.2. Reikwijdte van de uitgangspunten	6
2.3. Ondersteuning, dienstverlening en gegevensverwerking in het sociale domein	6
2.4 Praktijk in ontwikkeling	7
3. Uitgangspunten voor beleid: de Wet bescherming persoonsgegevens is leidend	9
3.1. Hulpverleningsperspectief in veel gevallen leidend.....	10
3.1.1 Geheimhoudingsplicht	10
3.1.2 Hulpverlening versus toezicht/handhaving.....	11
3.1.3 Verstrekkingen van politie uitgaande van hulpverleningsperspectief.....	11
3.1.4 Hulpverlening aan en verwerking van gegevens van minderjarigen/wilsonbekwame meerderjarigen.....	12
3.1.5 Gedwongen kader	12
3.2 Gegevensverwerking op basis van ‘need to know’	13
3.2.1 Triage/vraagverheldering	14
3.2.2 Bewaartermijnen	15
3.2.3 Toegankelijkheid van informatie, beveiliging.....	15
3.3 Gegevensverwerking op basis van ‘toestemming, tenzij’	16
3.3.1 Gebruik toestemmingsverklaringen	16
3.3.2 Uitzonderingen op toestemmingsvereiste.....	17
3.3.3 Zorgvuldigheid.....	18
3.3.4 Informatie voor onderzoek, beleidsinformatie	19
3.4 Zorg voor betrokkenheid cliënt	19
3.4.1 Regie en samenwerking in het Sociaal Domein	19

3.4.2 Casusregie.....	20
3.4.3 Wilsonbekwaamheid	20
4 Convenanten/overeenkomsten	21
5. Bewustwording, communicatie en evaluatie	23
5.1. Training van werknemers en professionals.....	23
5.2. Actieve informatie richting burger	23
Bijlage: wettelijke kaders	25
1. Jeugdwet	25
2. Wet maatschappelijke ondersteuning 2015	26
3. Participatiewet	28
4. Boek 1 Burgerlijk Wetboek.....	31
5. Algemene wet bestuursrecht	31
6. Wet publieke gezondheid.....	31
7. Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg (Wet BIG).....	31
8. Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp)	32
9. Wet geneeskundige behandelingsovereenkomst (Wgbo)	32
10. Wet politiegegevens.....	32
11. Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens	33
12. Wetboek van strafvordering	33
13. Wet basisregistratie personen (Wet BRP).....	34
14. Wet algemene bepalingen Burgerservicenummer / Wet gebruik	34
Burgerservicenummer in de zorg	34

1. Inleiding

De Rekenkamercommissie van de gemeente Losser heeft een onderzoek uitgevoerd naar het beleid van de gemeente inzake de bescherming van de persoonsgegevens bij de drie decentralisaties in het Sociaal Domein. Het rapport van dit onderzoek is aan de raadscommissie Bestuur en Samenleving aangeboden op 24 november 2015.

De Rekenkamercommissie concludeerde dat medewerkers in houding en gedrag al goed omgaan met de privacy van cliënten. Maar dat er nog een aantal zaken formeel moeten worden vastgesteld in beleid en regels.

Het college heeft op 26 januari 2016 kennisgenomen van het rapport en de in het rapport vermelde conclusies en de aanbevelingen overgenomen, behalve de aanbeveling om de gemeente Losser aan te melden als pilot bij de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG). Verder heeft het college aangegeven met een beleidsnota te komen waarin de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie verwerkt zijn.

Op 8 maart 2016 heeft de Raad ingestemd met deze door het college gekozen lijn, en heeft de Raad een motie aangenomen waarin de Raad het college verzoekt : “De regelgeving rond privacygevoelige gegevens voor alle afdelingen gelijk trekken en geheimhoudingsplicht op te leggen aan alle medewerkers en externen die toegang hebben tot deze gegevens”.

Deze nota geeft het beleid van de gemeente Losser weer op het omgaan met privacy binnen het Sociaal Domein en is een uitwerking van de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie en de motie van de Raad.

2. Algemeen: gegevensverwerking en privacy in het sociale domein

2.1. Inleiding

De decentralisaties en de beoogde integrale werkwijze van de gemeente brengen met zich mee dat de gemeente, meer dan voorheen, aandacht moet geven aan een zorgvuldige verwerking van persoonsgegevens van burgers met één of meerdere hulpvragen. Ook de samenwerking binnen het Centrum Jeugd en Gezin en de sociale teams en de samenwerking met externe partijen brengen, onvermijdelijk, allerlei vormen van gegevensuitwisseling met zich mee. Het is wenselijk over deze gegevensverwerking in relatie tot het waarborgen van de privacy van burgers een visie te formuleren.

De Vereniging Nederlandse Gemeenten heeft om gemeenten te ondersteunen het privacy raamwerk ontwikkeld. Dit raamwerk richt zich op vijf gebieden die in de praktijk afhankelijk van elkaar zijn. Dit zijn *Governance*, *Beleid*, *Werkprocessen en Triage*, *Bewustwording en training* en *Beheer en opslag van gegevens*. Dit raamwerk maakt in één oogopslag duidelijk dat het bewaken van privacy veel invalshoeken kent:

Op de afzonderlijke beleidsterreinen zijn er al protocollen en waarborgen om de privacy te bewaken, dat heeft ook de Rekenkamercommissie in haar rapport van 12 november 2015 geconstateerd. Deze beleidsnota is daarom vooral een aanvulling op het al bestaande privacybeleid binnen de afzonderlijke beleidsterreinen en de daaruit voortvloeiende beleidsregels en protocollen. De aanvulling gaat in essentie over het uitwisselen van persoonsgegevens in het kader van de uitvoering van gedecentraliseerde taken binnen het Sociaal Domein.

2.2. Reikwijdte van de uitgangspunten

Het privacy-beleid en de uitgangspunten daarbinnen zijn richtinggevend voor alle organisaties, professionals en ambtenaren die bij die uitvoering van gemeentelijke taken in het sociale domein actief betrokken zijn. Op die manier verschaft het een inhoudelijke basis om te komen tot nadere instructies en autorisaties voor professionals, alsmede reglementering van betrokken organisaties, waarmee de gewenste sturing in de praktijk verder kan worden vormgegeven.

Het privacy-beleid is ook bedoeld om vertrouwen te wekken naar betrokken burgers. Die moeten er van op aan kunnen dat zorgvuldig met hun belangen wordt omgegaan. Zij kunnen zo nodig ook een beroep doen op het privacy-beleid als zij vinden dat hier in de praktijk niet naar gehandeld wordt. In die zin is dit beleid ook een uitwerking van een servicenorm: het geeft een standaard aan voor de wijze waarop de gemeente omgaat met privacybescherming bij dienstverlening in het sociale domein.

2.3. Ondersteuning, dienstverlening en gegevensverwerking in het sociale domein

Als wordt gesproken over de dienstverlening in het Sociaal Domein is het van belang om voor ogen te houden dat verreweg de meeste burgers zichzelf uitstekend kunnen redden. Een klein deel heeft enige vorm van ondersteuning nodig, maar is uitstekend in staat om zelf de regie over die ondersteuning te voeren. Slechts bij een klein deel van de burgers is sprake van meervoudige complexe problematiek. Het gaat hier om zogeheten multiprobleemhuishoudens, die gebruik maken van zwaardere vormen van ondersteuning uit verschillende domeinen. Deze huishoudens hebben ook vaak hulp nodig bij het herwinnen van de regie over het eigen leven. Dit gaat meestal in samenwerking met die huishoudens. In een beperkt aantal gevallen is bij deze categorie sprake van dwang en drang.

Voor het overgrote deel van de situaties waarin burgers een beroep doen op de gemeente voor ondersteuning, geldt dat de dienstverlening zich afspeelt binnen één domein, Jeugd, Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning) of Werk & Inkomen. Het gaat om niet complexe problematiek. In die gevallen vindt er weinig of geen gegevensoverdracht plaats tussen instellingen.

De wijze van gegevensverwerking binnen een domein is neergelegd in de algemene regelgeving over het verwerken van persoonsgegevens, voornamelijk de Wet bescherming persoonsgegevens (hierna te noemen: Wbp), en aanvullend in de relevante sectorwetgeving. Dit laatste geldt óók voor een groot deel van de huishoudens met problemen op meerdere terreinen, omdat sectorwetgeving aangeeft onder welke omstandigheden voor het ene domein verzamelde gegevens verder kunnen worden verwerkt voor een hulpvraag of voorziening in een ander domein. Er zijn echter ook veel andere wetten die van belang zijn bij de gegevensverwerking binnen het Sociaal Domein. In de bijlage bij deze nota worden deze wetten of de relevante bepalingen hiervan kort samengevat.

Uitgangspunt van de decentralisatiewetten is de betrokkenheid van de burger en zijn omgeving bij het tot stand komen van ondersteuning in het Sociaal Domein. Dit betekent dat ook de ondersteuning en de daarvoor noodzakelijke gegevensverwerking en gegevensuitwisseling in samenspraak met de betrokkene(n) zal plaatsvinden. Echter ook dan heeft de gemeente de plicht

om terughoudend om te gaan met de uitvraag en registratie van persoonsgegevens. Zij is dan gehouden aan de in de Wbp vastgelegde criteria van doelbinding, noodzaak, subsidiariteit, proportionaliteit en doelmatigheid. Daarover later meer. Bovendien gelden er strengere eisen in de gevallen waarbij sprake is van gevoelige gegevens, zoals strafrechtelijke of gezondheidsgegevens.

Slechts in een zeer beperkt aantal gevallen zal de gemeente gegevens uitwisselen buiten de betrokkenheid en zonder samenspraak met de burger. In dergelijke situaties is er sprake van een noodzaak tot handelen omdat de veiligheid en /of gezondheid van betrokkenen of omgeving in het geding is. Maar ook dan is er sprake van hulpverlening (zie ook § 3.3.2.)

2.4 Praktijk in ontwikkeling

De gemeente is op dit moment volop bezig nieuwe werkwijzen te ontwikkelen om de dienstverlening in het Sociaal Domein zo effectief en efficiënt mogelijk te organiseren. Daarin worden keuzes gemaakt. De gemeente wordt expliciet gevraagd om in te zetten op ontwikkeling en vernieuwing van werkwijzen om invulling te geven aan de maatschappelijke opgave die de gemeente heeft meegekregen, namelijk integrale dienstverlening én kostenbesparing.

De gemeente heeft hierbij bewust beleidsvrijheid gekregen om de werkwijzen optimaal af te stemmen op de situatie van haar burgers in de gemeente. Intensieve samenwerking met andere partijen is daarvan een logisch gevolg: één gezin, één plan, één regisseur.

Daarbij is het belangrijk om oog te hebben voor de borging van de privacy en ervoor te zorgen dat het borgen van de privacy deel uitmaakt van dit ontwikkelproces.

Het feit dat er sprake is van een ontwikkelproces maakt ook meteen dat het voorliggende privacy beleid “in ontwikkeling” is. Het geeft de contouren en de richting aan het huidige werkproces, binnen de mogelijkheden van de wet. Maar de invulling en uitwerking van het werkproces gaat in de komende maanden nog verder plaatsvinden.

Er is namelijk sprake van een lerende praktijk, bij de professionals in het Sociaal Domein, maar ook bij juristen en op het gebied van de landelijke wetgeving. Dit heeft onder andere te maken met de stand van techniek binnen de diverse beleidsterreinen. Zo kunnen we het raadplegen van SUWI-net door werknemers bijvoorbeeld (anoniem) bijhouden en aan de hand van “tracking” vaststellen of er zich opvallende zaken voordoen. Dat kan bij het afhandelen van facturen bijvoorbeeld (nog) niet. In het laatste geval moeten wij daarom (vooralsnog) vooral op gedragsmatige aspecten sturen.

2.5. Techniek: “Baseline Informatiehuishouding Gemeenten”

Gegevensverwerking en privacy zijn niet alleen een aandachtspunt binnen het Sociaal Domein. We leggen nu de nadruk op het beleid gericht op gegevensverwerking en privacy in het Sociaal Domein. Dit onderdeel wordt de komende jaren verder uitgewerkt en verdiept, samen met de departementen en KING (Kwaliteitsinstituut Nederlandse gemeenten)/VNG (Vereniging Nederlandse gemeenten).

Daarnaast hebben we echter als gemeente ook te maken met wetgeving in het kader van gegevensuitwisseling zoals in de sector Werk & Inkomen, basisregistratie personen enz.

Departementen willen in samenwerking met gemeenten en KING/VNG een zogenaamde Baseline Privacy Gemeenten ontwikkelen. Daarnaast komt er ook nieuwe strengere Europese wetgeving in het kader van bescherming persoonsgegevens naar ons toe. Het streven is er op gericht om al deze elementen steeds meer en meer onder dezelfde paraplu en onder een eenduidig privacybeleid te brengen. “Gegevensverwerking en privacy” zal dan ook met enige regelmaat terugkeren in de

besluitvorming. Omdat wij nu al op het gebied van automatisering en bedrijfsvoering samenwerken met de gemeente Enschede zullen wij ook op het gebied van bescherming van de privacy intensief (blijven) samenwerken met de gemeente Enschede.

3. Uitgangspunten voor beleid: de Wet bescherming persoonsgegevens is leidend

Deze visie is gebouwd op een balans tussen noodzakelijke gegevensverwerking vanuit de maatschappelijke opgave in het Sociaal Domein en borging van de privacy, de versterking van de positie van de burger, en het versterken van de democratische verantwoording over gegevensverwerking en privacy op lokaal niveau. Daarmee sluit de visie aan bij het door het kabinet geformuleerde beleid t.a.v. privacy binnen het Sociaal Domein en sluit de visie aan bij de uitgangspunten van de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp).

De wijze van gegevensverwerking is vastgelegd in de sectorwetgeving. Hierin zijn de wettelijke grondslagen vastgelegd op basis waarvan de gemeente gegevens kan verwerken. In die wetten wordt ook een wettelijke basis gelegd voor integrale dienstverlening en de daarvoor noodzakelijke gegevensverwerking. Hiermee wordt in het overgrote deel van de gegevensverwerking voorzien. De gemeente staat voor de uitdaging om de wettelijke kaders toe te passen in de praktijk. Daarbij is de Wet bescherming persoonsgegevens leidend.

Zoals uit de samenvatting in de bijlage over het wettelijk kader is af te leiden, is in de wet en daarop gebaseerde besluiten soms vrij nauwkeurig, soms meer in algemene termen, beschreven welke gegevens nodig zijn voor de taakuitoefening en welke instanties/instellingen op basis hiervan de bevoegdheid hebben om die te verstrekken

De Wbp biedt voldoende mogelijkheden om, indien noodzakelijk, gegevens te verwerken ten behoeve van het oplossen van probleemsituaties. Het is daar, waar de Wbp met algemeen geformuleerde normen ruimte biedt voor maatwerk, dat er discussie en interpretatieverschillen ontstaan.

In het algemeen roept de Wbp op tot terughoudendheid bij gegevensverwerking. De Wbp dwingt daarbij tot zorgvuldige afwegingen met betrekking tot noodzaak, subsidiariteit en proportionaliteit van de gegevensverwerking. Hieronder staat uitgelegd wat deze centrale begrippen, waarvan iedereen die werkzaam is binnen het Sociaal Domein (en daarbuiten) zich voortdurend bewust moet zijn, inhouden.

Noodzaak, proportionaliteit en subsidiariteit

- *Noodzaak*: In het triageproces (zie § 3.2.1.) besluit men over de route van een casus en bepaalt men het doel waarvoor informatiedelen noodzakelijk is. Het bepalen van het doel van informatiedeling is een belangrijke legitimering voor het delen van informatie en het waarborgen van de privacy. De professionals gaan hierbij na in hoeverre het delen van informatie echt noodzakelijk is en waarom. De bedoeling is dat personen, instellingen en domeinen selectief informatie delen: zoveel als moet, zo weinig als mogelijk.
- *Proportionaliteit*: Naast noodzaak is ook proportionaliteit van de gegevensverwerking van belang: hoe verhouden het doel en de daarvoor noodzakelijke gegevensuitwisseling zich tot de schending van de persoonlijke levenssfeer van de betrokkene en zijn omgeving?

- *Subsidiariteit*: De gegevensverwerking moet ook voldoen aan de eis van subsidiariteit. De vraag: is het doel ook te bereiken met een minder ingrijpende methode? Wanneer men besluit over de route van een vraag/casus maakt men meteen de afweging wat de noodzakelijke gegevensverwerking is die daarbij hoort. Het is van belang om deze afweging vast te leggen in het dossier. Zo is het voor de burger ook goed inzichtelijk te maken wat er met zijn/haar gegevens gebeurt en waarom.

Vooraf met het oog de op uitwisseling van gevoelige gegevens is het gewenst om meer helderheid te scheppen over het beleid dat de gemeente voorstaat voor de uitvoering in de praktijk. Daarvoor zijn de volgende uitgangspunten geformuleerd, waarin de hierboven genoemde juridische uitgangspunten nader uitgewerkt zijn:

3.1. Hulpverleningsperspectief is in veel gevallen leidend

3.2 Gegevensverwerking op basis van 'need to know': niets meer vragen dan noodzakelijk

3.3 Gegevensverwerking op basis van 'toestemming, tenzij'

3.4 Zorg voor betrokkenheid cliënt

3.1. Hulpverleningsperspectief in veel gevallen leidend

De gemeentelijke overheid is verantwoordelijk voor het toekennen van voorzieningen die voor een belangrijk deel betrekking hebben op hulpverlening in de zin van zorg en ondersteuning. Soms met een gedwongen karakter, maar ook dan is nog sprake van hulpverlening.

Een belangrijk aspect hiervan is dat er een vertrouwensrelatie ontstaat. Waarbij het in de hulpverlener gestelde vertrouwen essentieel is om taken goed te vervullen.

Hierbij de kanttkening dat met name bij de taakuitoefening van de gemeente in het domein werk en inkomen de gemeente in de eerste plaats de rol van handhaver vervult. Die rol van handhaver komt hierna nog wel in aan bod, maar dan vanuit de vraagstelling hoe deze zich verhoudt tot de rol van hulpverlener, in die gevallen dat sprake is van gegevensuitwisseling tussen handhavers en hulpverleners.

3.1.1 Geheimhoudingsplicht

Een geheimhoudingsplicht is er sowieso voor alle ambtenaren, of deze nu de rol van handhaver of hulpverlener vervullen. Dit maakt ook onderdeel uit van de eed of gelofte die zij afleggen in het kader van de Ambtenarenwet. Daarin staat dat de ambtenaar verplicht is tot geheimhouding van hetgeen hem in verband met zijn functie ter kennis is gekomen. Dit geldt dus ook voor ambtenaren op financiële afdelingen die facturen op naam verwerken of voor ambtenaren die gegevens archiveren.

Belangrijk is wel dat het hulpverleningsperspectief een extra dimensie toevoegt aan deze plicht, hetgeen alles te maken heeft met bovengenoemde vertrouwensrelatie.

Bij veel van de samenwerkingspartners, maar ook bij de gemeente, werken professionals die als beroepsbeoefenaar vallen onder de Wet BIG, waarbij het niet zorgvuldig omgaan met geheimhouding kan leiden tot een klacht bij het medisch tuchtcollege. Hierdoor wordt de verantwoordelijkheid van het hulpverlenerschap nog meer gevoeld. Maar ook niet-BIG geregistreerden dienen zich te realiseren dat het onzorgvuldig om gaan met persoonsgegevens neer

kan komen op plichtsverzuim. Daarom wordt bij autorisaties van medewerkers in verband met toegang tot cliëntsystemen uitdrukkelijk gewezen op de geheimhoudingsplicht en de consequenties van overtreding c.q. plichtsverzuim.

3.1.2 Hulpverlening versus toezicht/handhaving

Het bieden van hulp op basis van vertrouwen kan onder druk komen te staan als gegevens worden gedeeld met instanties/medewerkers die in de eerste plaats toezicht of handhaving als taak hebben, zoals politie/OM, leerplichtambtenaren en medewerkers in het domein werk en inkomen (die onder andere bezig zijn met het opsporen van bijstandsfraude). Samenwerking van hulpverleners met genoemde toezichthouders/handhavers kan op zich nuttig zijn en ook voordeel opleveren voor betrokkene, als tenminste het hulpverleningsperspectief niet uit het oog wordt verloren.

Vooraf ligt de vraag voor wat te doen als een hulpverlener erachter komt dat een cliënt in strijd handelt met bepaalde regels of zelfs strafbare feiten op het spoor komt of daarover vermoedens heeft, zonder dat dit nog bij handhavers bekend is.

In dat geval zal de hulpverlener betrokkene hiermee dienen te confronteren. Dat doet hij vanuit zijn relatie als hulpverlener. Dat wil zeggen dat hij zich rekenschap geeft van de gevolgen voor de hulpverleningsrelatie. Bijvoorbeeld kan de vraag spelen wie hier verder nog bij betrokken dient te worden mede met het oog op het vervolg, zeker als een strafrechtelijk traject te verwachten is. Die confrontatie biedt betrokkene bovendien de gelegenheid er eerst zelf wat aan te doen. Als daarmee echter de veiligheid van hemzelf of anderen in gevaar wordt gebracht, dan kan het zijn dat de hulpverlener die stap overslaat en aangifte doet bij de politie. Of dat hij melding doet bij het AMHK indien sprake is van huiselijk geweld of kindermishandeling (die dan meteen ook kan adviseren over de vraag of hij al dan niet aangifte zou moeten doen).

Juist ook met oog op die confrontatie, is het belangrijk om meteen zo duidelijk mogelijk te zijn over bepaalde zaken. In dat licht moet bijvoorbeeld de bepaling met betrekking tot terugvordering worden gelezen in de verordeningen Jeugdhulp en Wmo: het opzettelijk verstrekken van onjuiste of onvolledige gegevens kan leiden tot een vordering van de geldwaarde van de ten onrechte genoten voorziening of het ten onrechte genoten persoons gebonden budget. Voor fraude met uitkeringen geldt hetzelfde verhaal. Sterke vermoedens daarover dient men dus niet voor zich te houden.

3.1.3 Verstrekkingen van politie uitgaande van hulpverleningsperspectief

Uitgaande van het hulpverleningsperspectief ('voor het verlenen van hulp aan hen die deze behoeven') is het voor de politie mogelijk om informatie aan de gemeente te verstrekken. Zoals in de bijlage onder het kopje 'Wet politiegegevens' is aangegeven, is de politie hierbij wel gebonden aan de in deze wet opgenomen bepalingen. De geautomatiseerde zorgmeldingen aan het AHMK zijn een voorbeeld van een verstrekking door de politie vanuit het hulpverlenersperspectief.

Maar ook gegevensuitwisseling over problematische jeugdigen. Afgezien van de gegevensuitwisseling in het gedwongen kader (zie par. 3.1.5), kan uitwisseling ook essentieel zijn om te komen tot een zogenaamde 'sluitende aanpak' in gevallen waarbij niet alleen sprake is van gezinsproblematiek maar ook van problematiek in een bredere omgeving gelet op de gevolgen van overlast gevend en/of crimineel gedrag van jeugdigen. Dit vereist een ketenaanpak van diverse partijen. Waarbij het uit

oogpunt van veiligheid noodzakelijk en gerechtvaardigd kan zijn om zonder toestemming van betrokkenen gegevens uit te wisselen.

Wat overigens niet betekent dat betrokkenen hierover niet geïnformeerd worden en de eigen verantwoordelijkheid van de hulpverlener/professional onverlet laat. Aan die professionals dient echter wel meer houvast geboden te worden, ook om te voorkomen dat in gelijke gevallen verschillend gehandeld wordt.

Afgezien van de politie is ook het Openbaar Ministerie (vallend onder de Minister van Justitie en Veiligheid) een belangrijke partij voor de gemeente om gegevens uit te wisselen, zeker nu ook de zorg voor de uitvoering van jeugdreclassering een gemeentelijke verantwoordelijkheid is geworden. Zie verder ook nog de toelichting op de uitzonderingen op het toestemmingsvereiste onder het kopje 'Veiligheid' in paragraaf 3.3.2.

3.1.4 Hulpverlening aan en verwerking van gegevens van minderjarigen/wilsonbekwame meerderjarigen

Bij hulp aan minderjarigen en wilsonbekwame meerderjarigen moet de hulpverlener zich altijd (ook) zelfstandig afvragen wat uit oogpunt van zorgverlening het beste is voor het kind of de meerderjarige die niet meer in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen.

Om die reden kan bijvoorbeeld aan een ouder inzage worden geweigerd als deze het dossier wil inzien in het geval hulpverlening wordt geboden zonder toestemming van de ouders.

Dat gebeurt dan overigens wel op basis van een zorgvuldige belangenafweging, waarbij het belang en de veiligheid van het kind worden afgewogen tegen het recht van ouders om geïnformeerd te worden en invulling te geven aan het ouderlijk gezag.

Tegelijkertijd geldt dat tot het kind 16 jaar is rekening gehouden dient te worden met de wensen van ouders/wettelijke vertegenwoordigers. Is een kind onder de 12 jaar dan treedt de met het gezag belaste ouder/wettelijk vertegenwoordiger in beginsel zelfs volledig in de rechten van het kind als patiënt, zij het dat het kind wel geïnformeerd dient te worden op een wijze die past bij zijn bevattingsvermogen.

Is het kind tussen 12 en 16 jaar, dan moet nadrukkelijk ook rekening worden gehouden met de wensen van het kind en zal bijv. medeondertekening van toestemmingsverklaringen noodzakelijk zijn.

Verder is het belangrijk voor de hulpverlener zich van te voren goed te vergewissen over de gezagsrelatie tussen ouder en kind, zeker als er verschil van mening is tussen beide ouders. In dat geval is namelijk voor behandeling de geïnformeerde toestemming van beide gezaghebbende ouders nodig.

Zie verder de betreffende bepalingen in de Jeugdwet en de Wgbo in de bijlage over het wettelijk kader.

3.1.5 Gedwongen kader

Zoals hierboven al aangegeven, kan er ook sprake zijn van hulpverlening met een gedwongen karakter. Zo zijn er voor jeugdigen aparte vormen van toezicht in de wet geregeld, die door de rechter ingesteld kunnen worden. Dit wordt ook wel het gedwongen kader genoemd. Als gemeente hebben wij hierover afspraken gemaakt met de Raad voor de Kinderbescherming (die onderzoeken

verrichten ten behoeve van het instellen van kindbeschermingsmaatregelen) en gecertificeerde instellingen (die dit toezicht uitvoeren en ook beslissen welke jeugdhulp wordt geboden). Deze afspraken betreffen onder andere de uitwisseling van gegevens, gegeven het feit dat de gemeente de uitvoering van de maatregelen en de te verlenen hulp betaalt. Voor de uitwisseling van deze gegevens is geen toestemming van betrokkene nodig zolang maar duidelijk is dat dit noodzakelijk is ter uitvoering van de wettelijke taak en ook principes van proportionaliteit en subsidiariteit in acht zijn genomen.

Enige uitleg over het begrip proportionaliteit: beslissingen van de overheid gaan vaak in tegen het belang of de rechten van individuele burgers, ten bate van het algemeen belang. Het proportionaliteitsbeginsel stelt dat de mate van inbreuk op het individueel belang vanuit een bepaalde maatregel proportioneel, dus in redelijke verhouding moet staan tot het beoogde legitieme doel van die maatregel. Dus niet meer privacy inbreuk dan nodig. Hiermee komt ook meteen het begrip “noodzaak” naar voren: de medewerkers vragen alleen die gegevens op die noodzakelijk zijn voor de hulpverlening of uitoefening van de taken.

Tenslotte het begrip subsidiariteit: dit houdt in dat op een voor betrokkene minst bezwarende wijze moet worden opgetreden om tot een oplossing te komen.

De wetgever heeft de mogelijkheid geboden aan de Minister om hierover nadere regels vast te stellen. Het bovenstaande geldt ook voor jeugdreclassering, zoals hiervoor al in paragraaf 3.1.3 is toegelicht met betrekking tot uitwisseling van gegevens met het Openbaar Ministerie. Overigens wordt met gedwongen kader ook wel bedoeld de maatregelen die in het kader van de Wet BOPZ (Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen) kunnen worden genomen. Zo kan de burgemeester (of een wethouder van het college namens hem) op basis van een advies van een onafhankelijke arts/psychiater een last afgeven tot inbewaringstelling. Onder verantwoordelijkheid van de gemeente wordt hiervoor een registratie bijgehouden. Dit gebeurt in een geautomatiseerd bestand waarvoor Losser net als vele andere gemeenten in Nederland een bewerker hebben gecontracteerd.

3.2 Gegevensverwerking op basis van ‘need to know’

Dit uitgangspunt heeft te maken met het vereiste van ‘doelbinding’: alleen die gegevens die noodzakelijk zijn vanuit een bepaald doel worden verwerkt. ‘Need to know’ is dus geen ‘nice to know’.

Met de decentralisaties ontstaan er nieuwe afhankelijkheden en nieuwe verbanden tussen de verschillende domeinen. Een deel van die afhankelijkheden vloeit voort uit de wet. Daarvoor is het uitgangspunt dat de doelbinding voor het gebruik van die gegevens geregeld wordt in de wet- en regelgeving van de sectoren die het betreft, op basis van wederkerigheid. Doelbinding wil zeggen dat wanneer je persoonsgegevens verzamelt voor een specifiek doel, dan is het niet toegestaan om deze gegevens te gebruiken voor een ander doel. Tenzij de personen hiervoor toestemming hebben gegeven. Een voorbeeld: de mogelijkheid voor de gemeente om de toekenning van bepaalde voorzieningen afhankelijk te stellen van de hoogte van het inkomen. Het gebruik van de daarvoor noodzakelijke gegevens moet zowel in de regelgeving van de Wmo als SUWI (Structuur

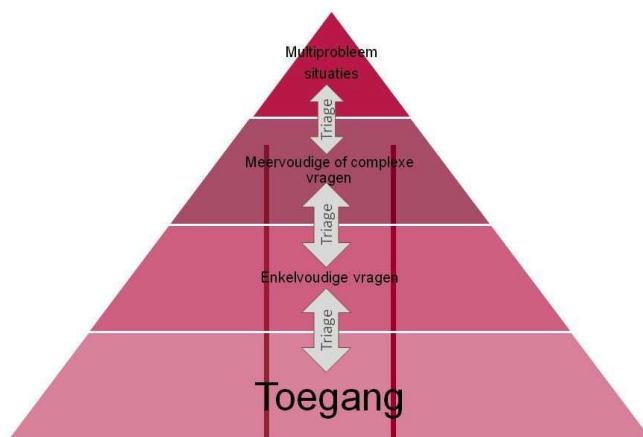
uitvoeringsorganisatie Werk en Inkomen) geborgd zijn. Is dat niet het geval, dan mag de informatie uit SUWI niet gebruikt worden ten behoeve van de Wmo.

Bij dit uitgangspunt speelt ook de vraag in hoeverre bij verwerking voldaan wordt aan de uitgangspunten van proportionaliteit (niet meer privacy inbreuk dan nodig) en subsidiariteit (ander middel dat minder inbreuk op privacy maakt om het gestelde doel te realiseren, heeft de voorkeur). Dit speelt vooral bij verwerking van gegevens in het kader van signalering en bij de vraag hoe lang gegevens zouden moeten worden bewaard.

In het kader van dit uitgangspunt is het belangrijk dat al vanaf het begin (toegang) geprioriteerd wordt en de privacy inbreuk zo beperkt blijft. Dat gebeurt door een goede vraaganalyse of vraagverheldering. Hieronder wordt een en ander nader toegelicht.

3.2.1 Triage/vraagverheldering

Triage is het proces van verhelderen, routeren en escaleren van vragen en casussen. Elk moment dat er een afweging gemaakt wordt over de routing van een vraag of casuïstiek kan gezien worden als een triagemoment. Triage kan op drie momenten in het Sociaal Domein (zie figuur) plaatsvinden.

Waarom is triage belangrijk voor privacy?

De burger moet erop kunnen vertrouwen dat de gemeente en samenwerkingspartners niet te weinig, onnodig of teveel gegevens verwerken (delen of uitvragen), en dat gegevens goed zijn beveiligd tegen ongeoorloofde inzage en gebruik. De nieuwe Wmo vraagt van gemeenten om 'breed te kijken' als een burger zich meldt met een hulpvraag. Zij moet onderzoeken of samenwerking met instanties uit andere domeinen noodzakelijk is, in het bijzonder zorg, jeugdhulp, onderwijs, en werk en inkomen. Dit roept een dilemma op. Wanneer is 'breed kijken' breed genoeg, en wanneer wordt 'breed kijken' onnodig of bovenmatig?

Met betrekking tot gegevensverwerking betekent triage dat er een stapsgewijs proces plaats vindt waarin de afweging wordt gemaakt of gegeven de situatie, bredere of diepgaandere gegevensverwerking noodzakelijk is, of niet, en zo ja met welk doel. Triage draagt bij aan een zorgvuldige gegevensverwerking. Het is niet per definitie onwenselijk dat gegevens binnen en over

verschillende domeinen en samenwerkingsverbanden worden gedeeld. Sterker nog, soms is dit noodzakelijk voor een adequate hulpverlening.

Triage is een proces dat soms intuïtief verloopt en soms rationeel via een stappenplan.

Professionals laten zich enerzijds leiden door rationele afwegingen, vaak gebaseerd op feiten en cijfers. Anderzijds doen zij ook een beroep op hun professionele intuïtie. Hierbij wordt de ruimte voor de professionele afweging ingebed in een zorgvuldig afwegingsproces ten aanzien van noodzaak, proportionaliteit en subsidiariteit van gegevensverwerking en uitwisseling van informatie tussen professionals.

Er is een samenwerkingsprotocol met de Raad voor kinderscherming, waar privacy een onderdeel van is. In het handboek maatwerkvoorzieningen zijn instructies opgenomen voor aanbieders hoe om te gaan met privacy gevoelige gegevens. Het is echter de vraag of hiermee voor alle samenwerkingspartners de afspraken voldoende zijn vastgelegd.

3.2.2 Bewaartermijnen

Voor registraties van persoonsgegevens gelden wettelijke bewaartermijnen. Zowel de Wmo 2015 als de Jeugdwet geven richtlijnen voor de bewaartermijnen van gegevens (15 jaar). Voor zover de materiewetten hier niet in voorzien wordt een bewaartermijn gehanteerd van 5 jaar nadat de laatste wijziging of registratie heeft plaats gevonden. Daarna wordt het dossier of plan uit het systeem verwijderd en vernietigd. De genoemde bewaartermijnen zijn zowel een maximum als een minimum. De hulpverlener kan en moet het dossier langer bewaren 'indien dat redelijkerwijs uit de zorg van een goed hulpverlener voortvloeit'. Uit oogpunt van privacybescherming is het echter een maximum.

3.2.3 Toegankelijkheid van informatie, beveiliging

De gemeente wil voorkomen dat burgers onnodig lastig worden vallen met het vragen naar informatie waarover de gemeente al beschikt. Tegelijkertijd betekent het verbinden van diverse systemen met elkaar dat de kans op datalekken groter wordt. Dat mag dus geen doel op zich worden. Eén groot systeem wordt niet nagestreefd. Wel een manier van verwerking van gegevens die voor gebruikers gegevens gemakkelijk vindbaar maakt en tegelijkertijd goed te beveiligen is. Waarbij aparte bestanden worden gecreëerd met inachtneming van het vereiste van doelbinding en er sprake is van een goed doordacht toezicht op basis van autorisaties.

Er worden afdoende maatregelen genomen op basis van te stellen beveiligingseisen. Deze eisen zijn afhankelijk van de onderkende risico's met betrekking tot processen en systemen.

Hierbij wordt aangesloten bij de door Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG). De BIG helpt gemeenten bij het borgen van een goede, zorgvuldige en veilige gegevensuitwisseling en procesuitvoering.

Van de ketenpartijen waarmee de gemeente samenwerkt, verwacht de gemeente dat zij dezelfde eisen stelt aan beveiliging als hierboven aangegeven, waar het gaat om de verwerking van de cliëntgegevens in hun systemen.

Indien derden als bewerkers in de zin van de Wbp in opdracht van de gemeente gegevens van cliënten verwerken, zal de gemeente afspraken met deze bewerkers maken over de beveiliging van deze gegevens.

3.3 Gegevensverwerking op basis van 'toestemming, tenzij'

Het hulpverleningsperspectief brengt met zich mee dat eerst en vooral uitgegaan wordt van toestemming. In de meeste gevallen is er toestemming voor de behandeling en daarmee ook toestemming voor de gegevensverwerking.

Is er eenmaal sprake van toestemming voor de behandeling (daaronder ook begrepen: begeleiding en verzorging), dan hoeft niet ook nog eens afzonderlijke toestemming te worden gevraagd voor het delen van gegevens tussen zorgverleners die rechtstreeks bij de behandeling zijn betrokken.

In de bijlage over het wettelijk kader is dit verder uitgewerkt in de daar genoemde bepalingen van de Jeugdwet. Soortgelijke bepalingen zijn ook opgenomen in de Wgbo. Wie rechtstreeks betrokken zijn bij de behandeling is op te maken uit het ondersteuningsplan, dat door betrokkene wordt ondertekend (waarmee overigens niet gezegd is dat daarmee alle gegevensuitwisseling is afgedekt). Dit is ook een logisch uitvloeisel van het vierde uitgangspunt van dit privacy-beleid die de betrokkenheid met de cliënt voorop stelt. Als immers de cliënt zich volledig betrokken voelt, is er ook vertrouwen, en is zijn toestemming vanzelfsprekend geworden.

Belangrijke kanttekening hierbij is dat in verschillende wetten al een grondslag is voor verwerking van bepaalde persoonsgegevens, zodat ook de stelling opgaat dat in het kader van de wettelijke taakuitoefening veel gegevens worden verwerkt waarbij het niet nodig is om eerst nog toestemming van betrokkene te verkrijgen. Veel handelingen van de sociale teams, het CJG in het kader van de toegang en bijvoorbeeld ook de verwerking van meldingen door AMHK vallen hieronder.

Dit laat overigens onverlet de verplichting om betrokkene in sommige gevallen te informeren over de verwerking van zijn persoonsgegevens, zoals met name in de wet geregeld is bij meldingen bij AMHK. Zie hiervoor ook de bijlage en hetgeen hierover in de Wmo 2015 is vastgelegd.

Het 'tenzij' heeft betrekking op situaties waarbij op grond van de veiligheid/gezondheid van betrokkene of anderen of op grond van een algemeen belang (met name de volksgezondheid) een andere afweging wordt gemaakt. Die gevallen worden hieronder nader toegelicht.

3.3.1 Gebruik toestemmingsverklaringen

De sociale teams en het CJG werken bij hun intake met toestemmingsverklaringen, in die gevallen dat voor de totstandkoming van een ondersteuningsplan gegevens van betrokkenen dienen te worden opgevraagd bij derden (met name behandelaars) of indien met derden gegevens dienen te worden uitgewisseld (bijvoorbeeld in verband met een casusoverleg). Daaronder zijn ook begrepen de gevallen waarbij extra deskundigheid wordt ingeschakeld met het oog op bijvoorbeeld het stellen van een diagnose of het uitvoeren van een medische keuring. Overigens betekent het opvragen van informatie voor het ondersteuningsplan niet automatisch dat degene bij wie dit opgevraagd wordt, vervolgens ook toegang heeft tot dit ondersteuningsplan. Ook daarvoor is toestemming nodig van betrokkene.

Die opvraging moet gericht zijn en duidelijk, hetgeen zorgvuldigheid vergt van zowel de verstrekker als de opvrager. Het opvragen van een heel dossier zal in de regel niet nodig zijn. Omgekeerd getuigt het ook niet van zorgvuldigheid om het gehele dossier te verstrekken, als slechts een deel hiervan relevant is gelet op het verzoek.

In principe heeft daarbij ‘warme overdracht’ de voorkeur, omdat dan de context van de vraag kan worden verhelderd (met dien verstande dat daarna wel vastlegging dient plaats te vinden in het kader van zorgvuldige dossiervoering). Vooral moet voorkomen worden dat een toestemmingsverklaring een eigen leven gaat leiden en de persoon te veel buiten beeld raakt. Die persoon kan zich immers op elke moment bedenken en alsnog de toestemming intrekken. Belangrijk bij het vragen van toestemming is vooral inzichtelijkheid over het proces: wat gebeurt er met de gegevens, wie doen daar wat mee.

Het helpt als dat in een schriftelijke toestemmingsverklaring is opgenomen. Maar genoeg is het niet. Het vergt daarnaast ook nadere uitleg van de professional die daadwerkelijk moet checken of de informatie begrepen is. Dit is een uitvloeisel van de wettelijk vastgelegde informatieplicht.

3.3.2 Uitzonderingen op toestemmingsvereiste

1. Veiligheid

Indien de veiligheid van andere personen (waaronder met name andere gezinsleden) in het geding is, kan er reden zijn om tegen de wil van betrokkene in te handelen (ook de veiligheid/gezondheid van betrokkene zelf (lees ook: bedreiging in de ontwikkeling van de jeugdige) kan dat overigens zijn, zoals hierna nog wordt toegelicht onder de punten 2, 3 en 5).

Maar, zoals hierboven al aangeven, ook in die gevallen heeft de hulpverlener nog wel een inspanningsplicht om betrokkene zo ver te krijgen dat hij meewerkt aan de gewenste oplossing: als het maar enigszins kan probeert hij hierover in gesprek te blijven met betrokkene. Het sluit ook aan bij de zorgvisie om in de eerste plaats de eigen kracht van betrokkene en de mensen daarom heen te benutten om tot een oplossing te komen.

Met name bij huiselijk geweld problematiek is dit een belangrijk gegeven. Soms echter kan het wel nodig zijn contact hierover met betrokkene (in dit geval de pleger) uit te stellen, omdat anders een snelle oplossing voor het veiligheidsprobleem in gevaar komt. Dat is zo ook in de wet vastgelegd voor meldingen over huiselijk geweld en kindermishandeling.

Leden van de sociale teams en het CJG die gevraagd worden dossierinformatie te geven in het kader van een onderzoek door iemand van het AHMK kunnen die informatie zonder toestemming van betrokkene verstrekken.

Ook bij onderzoek door de Raad voor de Kinderbescherming ter voorbereiding van beslissingen van de rechter over te nemen dwangmaatregelen, geldt dat de informatie zonder toestemming van betrokkene kan verstrekt worden.

Voor wat hierover in verschillende wetten is opgenomen wordt verwezen naar wat hierover is vermeld in de bijlage.

Veiligheidshuis

Overlast (waarbij de veiligheid in het geding is) kan een aanleiding zijn voor de politie om informatie hierover te delen met de sociale teams en/of het CJG, vanuit de aanname dat dit vaak een uitvloeisel

is van multiproblematiek, waarbij een gecoördineerde aanpak het meest gewenste effect sorteert. Hierbij komt het aan op goede afspraken/regels over gestructureerde gegevensuitwisseling tussen bijvoorbeeld het sociale team, het CJG, politie en andere betrokken partijen. Daarbij wordt gewerkt met een beveiligd systeem om gegevens uit te wisselen.

2. Bemoeizorg

In het kader van bemoeizorg (zorg die geboden wordt aan zorgwekkende zorgmijders) is het toegestaan om in eerste instantie zonder toestemming van betrokkene gegevens te verwerken, met als doel een effectieve hulpverleningsrelatie tot stand te brengen. Zodra het contact met de zorgmijder is gelegd en een vertrouwensrelatie tot stand is gebracht, geldt wel weer onverkort het toestemmingsvereiste.

Ook hierbij geldt dat het noodzakelijk is om afspraken te maken met diverse betrokken partijen over gestructureerde gegevensuitwisseling.

3. Melding in Verwijsindex

Bij jeugdigen is er de mogelijkheid om zonder toestemming (maar wel met medeweten van) betrokkene signalen af te geven in de verwijsindex. Omdat dit in het algemeen een positief effect heeft op de afstemming rond de hulpverlening, is dit een in de wet geregelde en geoorloofde inbreuk op de privacy. Vooral ook omdat die inbreuk niet disproportioneel is.

4. Volksgezondheid

Het algemeen belang van de volksgezondheid kan meebrengen dat zonder toestemming gegevens dienen te worden verstrekt. Met name in het kader van de in de bijlage genoemde Wet publieke gezondheid hebben artsen de plicht om bepaalde ziektegevallen te melden bij de GGD.

Ook de uitvoering van gezondheidsenquêtes bij leerlingen in het kader van de jeugdgezondheidszorg dienen het algemeen belang van de volksgezondheid. Om die reden hoeft niet bij elke ouder van tevoren toestemming worden gevraagd. Wel is het recht om van tevoren bezwaar te maken, omdat het onderzoek op vrijwillige basis is.

5. Conflict van plichten

Dit heeft betrekking op een niet in de wet geregelde uitzondering voor hulpverleners/medici: de plicht om te zwijgen moet in uiterste gevallen soms wijken voor de plicht om te spreken. Acute, levensbedreigende situaties kunnen dan een reden vormen om het beroepsgeheim te doorbreken. Daaronder valt bijvoorbeeld ook het geval dat betrokkene dreigt zichzelf van het leven te beroven.

3.3.3 Zorgvuldigheid

Zorgvuldigheid is in al die gevallen van groot belang, al helemaal als gegevens worden verstrekt aan derden zonder medeweten van betrokkene.

Het is dan belangrijk om over de verstrekking aan een derde in het dossier een aantekening te maken en bij voorkeur degene die de informatie ontvangt dit nog eens te laten bevestigen.

Men hoeft dan niet te vrezen voor een verzoek om inzage door betrokkene: indien de veiligheid van anderen nog (steeds) in het geding is, kan die dossierinformatie afgeschermd worden.

Andere eisen die van belang zijn voor gevallen waarin een professional zonder toestemming van betrokkene het beroepsgeheim doorbreekt:

- Vragen van toestemming is in verband met de situatie (spoed, gevaar) niet goed mogelijk.
- Men is wel zo open mogelijk jegens de betrokkene.
- Proportionaliteit en subsidiariteit wordt in acht genomen.
- Het moet gaan om objectieve informatie, uit eigen waarneming. Zo niet, dan moet dat uitdrukkelijk worden vermeld.

3.3.4 Informatie voor onderzoek, beleidsinformatie

Cliëntinformatie wordt veel gebruikt voor onderzoek en beleidsontwikkeling.

Ook daarbij geldt als hoofdregel 'toestemming, tenzij'. In paragraaf 3.3.2 is onder punt 4 al een 'tenzij' aangegeven voor schoolgericht onderzoek in het kader van de jeugdgezondheidszorg. In de nieuwe Wmo is een aparte bepaling gewijd aan de mogelijkheid van het verstrekken van gegevens voor statistiek en wetenschappelijk onderzoek, zoals in de bijlage is vermeld.

3.4 Zorg voor betrokkenheid cliënt

Zoals hiervoor al opgemerkt: hoe meer de cliënt het gevoel heeft dat hij echt betrokken wordt, hoe minder noodzakelijk het wordt om hem voor diverse handelingen vooraf toestemming te vragen. Dit heeft veel te maken met het begrip transparantie, een begrip waarop met name de in de Wgb uitgewerkte informatieplicht op is gebaseerd.

3.4.1 Regie en samenwerking in het Sociaal Domein

Wanneer betrokkenen niet meer in staat zijn om zelf de regie te voeren over de dienstverlening, wordt de gemeente geacht om deze regie over te nemen. Dit heeft met name betrekking op multiprobleemsituaties waarbij professionals van verschillende instellingen in het Sociaal Domein moeten samenwerken om tot de beste aanpak voor een gezin of huishouden te komen. Regie heeft betrekking op de activiteiten die de gemeente onderneemt of laat ondernemen om te komen tot een samenhangend plan voor een persoon, gezin, of huishouden dat ondersteuning nodig heeft, en de coördinatie van de uitvoering daarvan'. Hierin worden twee niveaus van regie onderscheiden; procesregie en casusregie.

- Bij procesregie gaat het erover dat als een casus zich aandient er regie wordt gevoerd op het proces van triage, en de organisatie van het casusoverleg. Procesregie heeft betrekking op de zorgvuldigheid van het proces.
- Casusregie heeft betrekking op het ene aanspreekpunt voor de betrokkene(n). De casusregisseur signaleert tijdens de uitvoering van het plan wat er wel en niet goed gaat. Stemt af met andere hulpverleners. 'Makelt en schakelt', en intervenueert waar nodig.

Het invulling geven aan de gewenste betrokkenheid luistert nauw bij het voeren van regie. Met name bij procesregie kan het immers voorkomen dat er gehandeld moeten worden op basis van gegevens

die door behandelaars zijn verwerkt, zonder dat de regisseur zelf contact hierover heeft gehad met betrokkene. Dat vereist daarom vooral extra zorgvuldigheid.

Allereerst is het belangrijk dat betrokkene weet dat er in zijn geval coördinatie plaatsvindt al dan niet via het voeren van casus-overleggen. Hiervoor is de behandelaar (of degene die ondersteuning biedt) zelf verantwoordelijk. Belangrijk is ook dat de gegevens die de regisseur/coördinator tot zich neemt, actueel en betrouwbaar zijn.

3.4.2 Casusregie

Uitwisseling in het casusoverleg is vertrouwelijk. In casus-overleggen waar betrokkene niet bij aanwezig is (soms is dit wel mogelijk/wenselijk!) geldt als gouden regel dat iedereen zelf beoordeelt in hoeverre hij bepaalde informatie kan/mag inbrengen. Met name hulpverleners zullen zich continu moeten afvragen wat dit betekent voor hun vertrouwensrelatie met betrokkene. Om die reden kan het nuttig zijn om als casusregisseur vooraf door betrokkene een verklaring te laten tekenen, waaruit blijkt dat hij zijn behandelaars toestemming geeft voor gegevensuitwisseling in het casusoverleg.

3.4.3 Wilsonbekwaamheid

De cliënt zo veel mogelijk betrekken wordt lastig als betrokkene niet goed meer in staat is om zijn eigen belangen goed te behartigen of als er sprake is van wilsonbekwaamheid. In de wet is hiervoor cliëntondersteuning geregeld. Ook kan het zijn dat er een bewindvoerder, een mentor of zelfs een curator door de rechter is aangesteld. Deze vormen van vertegenwoordiging zijn in de praktijk redelijk goed geregeld, met adequaat toezicht op de kwaliteit.

Een veel lichtere vorm van vertegenwoordiging is een getekende volmacht. Een volmacht kan bijvoorbeeld iemand het recht geven om deel te nemen aan een casusoverleg over betrokkene. Werken vanuit het hulpverleningsperspectief kan lastig worden als er twijfel is aan de goede bedoelingen van de gemachtigde. Vooral bij ouderenmishandeling komt dit nogal eens voor. Hierbij is het dus zaak goed op te letten en wantrouwend te worden als de indruk ontstaat dat de volmachtgever elk contact met betrokkene belet. Soms kan het dan noodzakelijk zijn om aan te sturen op een uitspraak van de rechter voor het instellen van een vorm van beschermingsbewind. Belangrijk is dan om betrokkene als het even kan zelf hierover vooraf goed te informeren, ook al is er sprake van (een zekere mate van) wilsonbekwaamheid en wordt dit tegengewerkt door de gemachtigde.

In de Jeugdwet is met betrekking tot toestemming, dossier en privacy een aantal specifieke bepalingen opgenomen. Ook in de Wmo zijn soortgelijke bepalingen opgenomen, met name waar het gaat om de rechten van personen over wie een AMHK-melding wordt gedaan. Dit alles is na lezen in de bijlage over het wettelijk kader.

4 Convenanten/overeenkomsten

De gemeente vindt het noodzakelijk om de wettelijke taken en verantwoordelijkheden binnen het Sociaal Domein in samenwerking waar te kunnen maken. Bij die samenwerking hoort aan de uitwisseling van gegevens vorm en inhoud te zijn gegeven. Daarom zullen met de partijen, met wie de gemeente contractueel samenwerkt, convenanten worden aangegaan.

In de convenanten zal naast de samenwerking in algemene zin ook de onderlinge gegevensuitwisseling geconcretiseerd worden. De hier geformuleerde noodzaak tot samenwerking en gegevensdeling zal in de komende jaren onderdeel gaan vormen van de inkoopbestekken dan wel subsidievoorwaarden in het sociale domein, voor zover dit niet al het geval is (zie ook § 3.2.1.).

Hierin wordt in ieder geval aangegeven:

- a) De betrokken organisaties, verantwoordelijken en relevante doelstellingen.
- b) De verwerking van bijzondere persoonsgegevens.
- c) De wijze waarop betrokken burgers worden geïnformeerd over het gebruik van hun persoonsgegevens.
- d) De belangrijkste verwerkingen van persoonsgegevens die binnen de samenwerking plaatsvinden, de melding daarvan bij het College bescherming persoonsgegevens en de eenduidige protocollering van de privacy-regels die bij de verwerking in acht genomen moeten worden.
- e) De wijze waarop bij betrokken burgers toestemming voor gegevensverwerking wordt verkregen.
- f) Een beschrijving van de gevallen waarin zonder toestemming van betrokkene gegevens worden verwerkt.
- g) Een beschrijving van een procedure in verband met escalatie bij spoed- en/of noodgevallen.
- h) De wijze waarop betrokkenen gebruik kunnen maken van hun rechten op grond van de Wet bescherming persoonsgegevens.
- i) De wijze waarop organisaties invulling geven aan informatiebeveiliging en geheimhoudingsverplichting.

Concrete acties:

Proces en samenwerkingsafspraken moeten worden geborgd in werkinstructies, convenanten en protocollen, voor zover hier nog hiaten bestaan.

In de werkinstructies wordt ook opgenomen wie, op basis van welke functie, welke autorisatie heeft om applicaties te gebruiken, waarin privacygevoelige gegevens worden verwerkt.

Er komen lijsten waarin deze autorisaties zijn opgenomen per functie, zodat controle mogelijk is, voor zover deze er nog niet zijn.

Waar mogelijk wordt het gebruik van deze applicaties geautomatiseerd gecontroleerd, waar dit niet kan wordt aan gedrag aandacht besteed.

Ten aanzien van beveiligde gegevensuitwisseling sluiten we aan bij de gemeente Enschede, omdat zij de gemeente Losser ondersteunt bij de automatisering.

Genoemde afspraken moeten gelden voor alle in- en externe medewerkers en worden vastgelegd.

5. Bewustwording, communicatie en evaluatie

5.1. Training van werknemers en professionals

Naast het inrichten van het privacy-beleid en werkprocessen is het van belang dat de personen die daadwerkelijk werken met deze gegevens weten wat hun verantwoordelijkheid is en hoe ze zorgvuldig om moeten gaan met persoonsgegevens. Daarom is het van belang dat de professionals in het veld en binnen de gemeente zich bewust zijn van de regels en gedragsnormen rondom privacy. Dit geldt ook voor professionals die geen hulpverlener zijn maar op andere wijze privacygevoelige gegevens onder ogen krijgen, zoals bij de afhandeling van facturen of bij het archiveren van dossiers. Er worden trainingen georganiseerd over hoe zij met privacyvraagstukken om moeten gaan in hun functie en/of rol. Iedere nieuwe medewerker gaat in ieder geval de training volgen en voor bestaande medewerkers wordt minimaal eens per jaar aandacht besteed aan actualiseren van kennis rondom privacybeleid. Iedere nieuwe medewerker (ook degene die ingehuurd wordt) ondertekent nu al een geheimhoudingsverklaring en/of legt een eed af.

Actie:

Het is van belang dat professionals, gemeentelijke beleidsambtenaren en juristen van organisaties (permanent) worden getraind in het formuleren van heldere doelstellingen op macro- én microniveau, om van daaruit te kunnen beoordelen welke gegevens in het kader van de geformuleerde doelstellingen dienen te worden uitgewisseld. De principes zoals genoemd in de Wbp staan daarbij centraal.

5.2. Actieve informatie richting burger

Ook richting de burger is de communicatie over de privacy in het Sociaal Domein van belang. De burger heeft het recht te weten wat er met zijn of haar gegevens gebeurt.

Wanneer de gemeente persoonsgegevens verwerkt, is het van belang dat de burger weet en het vertrouwen heeft dat er sprake is van de nodige zorgvuldigheid. En waar hij van mening is dat er geen sprake is van zorgvuldigheid, dat hij daartegen in verweer kan komen. De gemeente zorgt er voor dat de burger goed op de hoogte is van de wederzijdse rechten en plichten, zo vroeg mogelijk in het dienstverleningsproces.

De burger wordt actief geïnformeerd over het privacy-beleid via website en andere kanalen. Het gaat hierbij niet alleen om informatie over de manier waarop de gemeente met persoonsgegevens omgaat maar ook om informatie over de rechten van burgers, zoals inzage- en correctierecht van gegevens, de mogelijkheid verzet aan te tekenen tegen verwerking en het vernietigingsrecht als wel informatie over de bezwaar- en klachtenprocedure.

Ook betekent dit dat de burger een laagdrempelige plek moet hebben om klachten te uiten met betrekking tot verwerking van zijn of haar persoonsgegevens en privacy. De gemeente heeft een

kenbaar en adequaat functionerende klachtenregeling waar ook klachten ten aanzien van gegevensuitwisseling kunnen worden ingebracht. De toegang tot deze klachtenregeling is laagdrempelig en eenvoudig.

Dit wordt eens te meer belangrijk, nu er zich nieuwe werkwijzen ontwikkelen in het Sociaal Domein, die impact hebben op de verwerking van persoonsgegevens en daarmee op de privacy van mensen. Met betrekking tot gegevensbeveiliging is het uitgangspunt dat de gegevensuitwisseling tenminste voldoet aan de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten, en uiteraard aan verplichtingen die voortvloeien uit de betreffende materiewetten.

5.3. Rol college van burgemeester en wethouders en Raad en evaluatie

Privacy in het Sociaal Domein is, onder invloed van de decentralisaties en de transformaties in het Sociaal Domein, nu volop in beweging.

De gemeente ontwikkelt nieuwe werkwijzen en zoekt, samen met samenwerkingspartners, naar manieren om een zorgvuldige omgang met gegevens en privacy van burgers te borgen in die nieuwe werkwijzen. Er is veel dynamiek. Er zal zich een praktijk ontwikkelen waarin de juiste balans wordt gevonden tussen ruimte voor de professionals om noodzakelijke informatie te delen met het oog op een optimale ondersteuning van de betrokken burgers, en de borging van de privacy. Het privacy-beleid is geen statisch document en zal op termijn geëvalueerd moeten worden, waarbij veranderde inzichten, wettelijke wijzigingen en best practices meegenomen worden.

De afspraken over gegevensverwerking en privacy vallen onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester & wethouders. Het beleid wordt transparant gemaakt naar de samenleving. Voor zover de gemeente haar taken in samenwerking uitvoert, is het college ervoor verantwoordelijk dat gegevensverwerking is ingebed in een zorgvuldig proces van triage en maakt hierover afspraken met samenwerkingspartners. Samenwerkingspartners die om hen moverende redenen gegevens niet kunnen of willen delen zijn daar uiteindelijk zelf verantwoordelijk voor.

Het college legt verantwoording over de uitvoering van het beleid af aan de gemeenteraad. De gemeenteraad controleert de uitvoering.

Actie:
Het college legt eens per jaar verantwoording af over het privacybeleid aan de Raad

Bijlage: wettelijke kaders

1. Jeugdwet

Grondslag: taken waarvoor verwerking van persoonsgegevens is toegestaan

Voor de volgende taken is in de Jeugdwet een grondslag opgenomen voor verwerking van persoonsgegevens:

- De toeleidingstaak
- Jeugdhulpplicht
- Het doen van een verzoek tot onderzoek aan de raad voor de kindbescherming
- Het (laten) uitvoeren van kindbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering
- De financiering van jeugdhulp, kindbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering

Toestemming voor jeugdhulpverlening en dossievoering

Jeugdhulp wordt, met inachtneming van een in de wet vastgelegde informatieplicht, verleend met toestemming van betrokkene, tenzij het hulp betreft in het gedwongen kader (met name hulp in het kader van kindbeschermingsmaatregelen of jeugdreclassering die door de rechter zijn opgelegd).

Er zijn twee uitzonderingen hierop:

1. Voor kinderen met een leeftijd tussen twaalf en zestien jaar: toestemming van ouders met gezag of voogd is dan ook vereist, tenzij betrokkene bij weigering van de toestemming de hulp weloverwogen blijft wensen of indien die hulp kennelijk nodig is om ernstig nadeel voor betrokkene te voorkomen;
2. Voor personen van zestien jaar en ouder die niet in staat kunnen worden geacht tot een redelijke waardering van hun belangen ter zake: dan dienen de jeugdhulpverlener en de curator of mentor uit te gaan van een weigering als dit blijkt uit de kennelijk opvatting van betrokkene op basis van eerdere uitingen toen betrokkene nog wel in staat was tot een redelijke waardering van belangen. De jeugdhulpverlener kan hiervan echter afwijken als hij daartoe gegronde redenen aanwezig acht.

Plicht van jeugdhulpverlener om voor de hulp aan betrokkene een dossier in te richten en bij te houden. Hieraan dient hij desgevraagd een door betrokkene afgegeven verklaring toe te voegen. Er geldt een bewaartermijn van ten minste vijftien jaar. Verder dient dossier (of delen daarvan) op verzoek van betrokkene binnen drie maanden vernietigd te worden, tenzij aannemelijk is dat bewaring van aanmerkelijk belang is voor een ander of een wettelijke regeling zich hiertegen verzet.

De jeugdhulpverlener dient ervoor zorg te dragen dat hij geen informatie over betrokkene (of inzage in of afschrift van het dossier) aan anderen dan de patiënt verstrekt dan met zijn toestemming; onder deze anderen zijn niet begrepen:

1. rechtstreeks bij de hulpverlening betrokkenen en degene die de jeugdhulpverlener vervangen, voor zover dit noodzakelijk is voor de taakuitoefening;

2. de curator of mentor van betrokkene; verstrekking geschiedt slechts voor zover daardoor de persoonlijke levenssfeer van de ander niet wordt geschaad.

De verstrekking kan ook opgelegd zijn bij of krachtens de wet, in welk geval er geen beperkingen gelden.

Verder kan de jeugdhulpverlener altijd besluiten niet te verstrekken in de gevallen dat hij dit in strijd acht met goed hulpverlenerschap.

Alle hierboven genoemde verplichtingen gelden jegens ouders die het gezag over betrokkenen uitoefenen of diens voogd indien betrokkene nog geen twaalf jaar oud is. Datzelfde geldt in de gevallen dat betrokkene ouder is dan twaalf jaar maar niet in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake, tenzij betrokkene meerderjarig is en er een mentor of curator is benoemd jegens wie de verplichtingen gelden. Is er geen mentor of curator, dan is de volgorde: schriftelijk gemachtigde, echtgenoot/geregistreerde partner/levensgezel (tenzij deze dat niet wenst), ouder, kind, broer of zus (tenzij deze dat niet wenst).

De verplichtingen zijn echter niet van toepassing als deze niet verenigbaar zijn met zorg van een goed hulpverlener. Ook geldt dat de vertegenwoordiger zijn taak goed dient te vervullen en betrokkene zoveel mogelijk hierbij betreft. Mocht die zich verzetten, dan kan een verrichting van ingrijpende aard waarvoor geen toestemming is verleend slechts worden uitgevoerd indien zij kennelijk nodig is om ernstig nadeel voor betrokkene te voorkomen.

Gebruik Burgerservicenummer

De gecertificeerde instelling, de jeugdhulpaanbieder, de raad voor de kindbescherming en het college (lees: de gemeente) dienen bij hun taakuitoefening gebruik te maken van het Burgerservicenummer van betrokkene, uitgezonderd uitwisseling van gegevens in het kader van de jeugdreclassering ten behoeve van het strafrecht en uitgezonderd situaties waar afwijking van deze regel noodzakelijk is in verband met spoedeisende gevallen.

Om als gemeente conform de wettelijke eisen te zorgen voor de uitvoering van reclassering en jeugdhulp in dat kader, is geregeld dat de Minister van Justitie en Veiligheid aan een door het college aangewezen ambtenaar of aan een door het college aangewezen en onder zijn verantwoordelijkheid werkzame functionaris het Burgerservicenummer kan verstrekken van een jeugdige ten aanzien ten aanzien van wie dat bepaald is in een strafrechtelijke beslissing.

2. Wet maatschappelijke ondersteuning 2015

Bevoegdheid toezichthouders

Toezichthoudende ambtenaren mogen voor zover dat noodzakelijk is in het kader van hun taak inzage in dossiers vragen, met dien verstande dat zij gebonden zijn aan dezelfde geheimhoudingsplicht als die op de aanbieder van toepassing is. Uitzonderingen: bij wilsonbekwaamheid van betrokkene of indien noodzakelijk ter bescherming van cliënten.

Grondslag: taken waarvoor verwerking van persoonsgegevens is toegestaan

Om te beoordelen of iemand in aanmerking komt voor een Wmo-voorziening, een Pgb of om het verhaalsrecht uit te oefenen, mogen de uit onderzoek verkregen persoonsgegevens, waaronder gezondheidsgegevens, worden verwerkt.

Persoonsgegevens van de mantelzorger van cliënt mogen worden verwerkt voor zover deze noodzakelijk zijn om te bepalen welke hulp deze aan de cliënt kan bieden en voor zover deze zijn verkregen van de cliënt of de mantelzorger en deze noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de wet. Een soortgelijke bepaling is opgenomen met betrekking tot persoonsgegevens van andere personen in het sociaal netwerk van de cliënt.

Indien uit een melding een redelijk vermoeden van huiselijk geweld kan worden afgeleid, mag Veilig Thuis (AMHK) in het kader van haar taakuitvoering persoonsgegevens registreren van personen die bij het huiselijk geweld betrokken zijn.

Gemeente mag bepaalde persoonsgegevens verstrekken aan aanbieders van Wmo-voorzieningen, het CAK, de instantie die de eigen bijdrage int, de Sociale Verzekeringsbank en toezichthoudende ambtenaren.

Toestemmingsvereiste bij afstemming van hulp in kader van uitvoering van andere wetten en bij opvragen persoonsgegevens bij zorgverzekeraar

Ondubbelzinnige toestemming van betrokkene is vereist voor verwerking van persoonsgegevens van betrokkene zelf dan wel van personen in zijn directe omgeving, met het oog op een goede afstemming van de hulp in het kader van aan de gemeente opgedragen taken in andere wetten (Jeugdwet, Participatiewet, Wet gemeentelijke schuldhulpverlening), ervan uitgaande dat dit noodzakelijk is voor uitvoering van wet.

Dat geldt ook voor persoonsgegevens van betrokkene die worden opgevraagd bij een zorgverzekeraar.

Uitzondering op toestemmingsvereiste bij verstrekken gegevens aan Veilig Thuis /AMHK

Derden die beroepshalve beschikken over inlichtingen die kindermishandeling kunnen beëindigen of nodig zijn om een redelijk vermoeden van kindermishandeling te onderzoeken, kunnen deze gevraagd en ongevraagd aan Veilig Thuis (Advies- en Meldpunt Kindermishandeling / AMHK) verstrekken zonder toestemming van degene die het betreft, *indien nodig* met doorbreking van de plicht tot geheimhouding op grond van de wet hun ambt of beroep.

Identificatieplicht

Cliënt is verplicht om zich te identificeren bij de aanbieder van een maatwerkvoorziening.

Gebruik Burgerservicenummer

Gemeente, Veilig Thuis (AMHK), aanbieders, toezichthouders en andere uitvoerende instanties zijn verplicht bij verstrekkingen gebruik te maken van het Burgerservicenummer van betrokkene.

Informatieplicht bij meldingen Veilig Thuis (AMHK)

Bij meldingen bij Veilig Thuis (AMHK) door een ander dan betrokkene, wordt betrokkene zo spoedig mogelijk, maar in ieder geval binnen vier weken, hiervan op de hoogte gesteld. Uitstel is alleen mogelijk als dit noodzakelijk is om een situatie van huiselijk geweld te beëindigen of een redelijke vermoeden daarvan te onderzoeken.

Uitoefening privacy-rechten bij Veilig Thuis (AMHK)

Geclausuleerd recht op inzage, afschrift en vernietiging van persoonsgegevens op verzoek van betrokkene.

Gebruik persoonsgegevens voor onderzoek

Het recht om zonder voorafgaande toestemming van betrokkene persoonsgegevens te verstrekken ten behoeve van statistiek of wetenschappelijk onderzoek. Hierbij gelden strenge voorwaarden als uitwerking van de principes van subsidiariteit en proportionaliteit. Ook geldt de restrictie dat betrokkene niet uitdrukkelijk bezwaar heeft gemaakt.

3. Participatiewet

Gegevensverwerking en Suwinet (Inkijk)

Gegevensverwerking in de Participatiewet is geregeld conform een gesloten verstrekkingregime om zo de privacy van burgers binnen de sociale zekerheid zo goed mogelijk te waarborgen. Dat regime houdt in dat Werk en Inkomen gegevens uitsluitend hergebruikt worden als daar een wettelijke grondslag voor is of als de burger daar toestemming voor heeft gegeven.

Bij het uitvoeren van de Participatiewet maakt Werk en Inkomen gebruik van de landelijk beschikbare applicatie Suwinet-Inkijk. Suwinet-Inkijk mag niet voor andere doeleinden dan voor de uitvoering van de Participatiewet gebruikt worden. Via deze Inkijk mogen gegevens in het kader van de Wet structuur en uitvoeringorganisatie werk en inkomen (Wet SUWI) en de Wbp tussen organisaties binnen het SUWI-stelsel worden uitgewisseld. Maar gegevens van werkzoekenden mogen in beginsel alleen aan organisaties buiten SUWI worden verstrekt als daar een uitdrukkelijke wettelijke grondslag of verplichting voor bestaat of als de cliënt daar toestemming voor heeft gegeven.

Grondslag voor verwerking gegevens werkzoekende, inlichtingenplicht

De uitvoering van de wettelijke taken op het gebied van werk en inkomen brengt mee dat er veel privacygevoelige gegevens worden verwerkt. Zo wordt aan werkzoekenden in verband met hun arbeidsinschakeling gevraagd naar hun tijdsbesteding en dagritme, maar ook naar het gebruik van alcohol en verdovende middelen. Verder worden vragen gesteld over medische aangelegenheden, zoals over het gebruik van geneesmiddelen, over lichamelijke beperkingen en over de aanwezigheid van sociale of psychische problemen.

Een werkzoekende heeft de verplichting om mee te werken en de gevraagde gegevens te verstrekken. Een werkzoekende heeft echter ook recht op privacy. De gemeente moet daarom altijd aan de cliënt duidelijk kunnen maken waarom het noodzakelijk is dat hij bepaalde gegevens aan de

gemeente verstrekt. Een inbreuk op de persoonlijke levenssfeer mag alleen plaatsvinden als daar een wet aan ten grondslag ligt en de inbreuk noodzakelijk is in het kader van de uitvoering van die wet.

Grondslag voor verwerking gegevens van verwanten/huisgenoten

Bijzondere aandacht dient te worden besteed aan gegevens van verwanten van de werkzoekende. De gemeente heeft soms gegevens nodig van kinderen of inwonende ouders van de werkzoekende. Het gaat dan bijvoorbeeld om inkomensgegevens van kinderen in verband met de afdracht van kostgeld en de berekening van het gezinsinkomen of om inkomensgegevens van de ex-partner in verband met de afdracht van alimentatie. Het verstrekken van deze gegevens wordt door de betrokkenen doorgaans ervaren als een grote inbreuk op hun privacy. Daarom dient het vragen van gegevens van derden tot een minimum beperkt te blijven. Gegevens van verwanten kunnen nodig zijn om bijvoorbeeld het gezinsinkomen te bepalen of om vast te stellen of de aanvrager wel recht heeft op een uitkering.

Ook hierbij geldt dat als de gemeente deze gegevens vraagt van verwanten/huisgenoten, voor deze mensen de noodzaak tot verstrekking van hun gegevens, in relatie tot de uitkering van de werkzoekende, duidelijk dient te zijn.

Inlichtingenverplichting instanties

In de Participatiewet zijn de instanties vermeld die verplicht zijn om kosteloos opgaven en inlichtingen aan de gemeente te verstrekken die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de wet. Voor de niet vermelde instanties geldt dat zij zelf dienen af te wegen of verstrekking van de gegevens aan de gemeente verenigbaar is met het doel waarvoor zij de gegevens verkregen hebben en gebruiken.

In een aantal gevallen is het instanties (of personen) verboden om inlichtingen aan de gemeente te verstrekken. Het gaat dan om personen die uit hoofde van hun beroep of functie een geheimhoudingsplicht hebben, waaronder met name medici en paramedici op grond van de Wet geneeskundige behandelingsovereenkomst (WGBO), de Wet Beroepsbeoefenaren individuele gezondheidszorg (BIG) of hun beroepscode. Denk bijvoorbeeld aan huisartsen, keuringsartsen en psychologen.

Gegevensverstrekking aan de gemeente door personen of instanties met een geheimhoudingsplicht kan alleen na (vrijwillig gegeven) schriftelijke toestemming van de werkzoekende (machtiging). Verder is in de Participatiewet vastgelegd dat bij verstrekkingen door het college, het Inlichtingenbureau en de in de wet genoemde instanties geldt dat zij, indien daartoe bevoegd, gebruik dienen te maken van het Burgerservicenummer.

Geheimhoudingsplicht, wettelijke grondslag of toestemming voor verstrekking

Voor een ieder die betrokken is bij de uitvoering van de Participatiewet geldt een geheimhoudingsplicht: wat hem wordt medegedeeld mag niet verder worden bekend gemaakt dan voor de uitvoering van de wet noodzakelijk is dan wel op grond van de wet is voorgeschreven of toestaan.

Verstrekking aan niet bij wet of regeling benoemde instanties is alleen met schriftelijke toestemming van de werkzoekende mogelijk.

Wel kunnen desgevraagd gegevens aan derden worden verstrekt ten behoeve van wetenschappelijke onderzoek of statistiek voorzover de persoonlijke levenssfeer van de betrokkenen daardoor niet onevenredig wordt geschaad.

Indien er een wettelijke grondslag is voor verstrekking aan de gemeente, dient de verstrekker na te gaan of degene aan wie hij de gegevens verstrekt redelijkerwijs bevoegd is te achten om die gegevens te verkrijgen.

Geen algemene machtiging en geen dwang

Algemeen geformuleerde machtigingen waarmee de werkzoekende toestemming geeft aan derden om inlichtingen te verschaffen aan de gemeente zijn niet toegestaan. In een machtiging moet staan bij wie de gegevens opgevraagd worden en om welke gegevens het gaat. De machtiging kan slechts betrekking hebben op een specifiek geval en mag dus niet algemeen geformuleerd worden. Een machtiging dient vrijwillig door een werkzoekende getekend te worden. Een machtiging mag niet gekoppeld zijn aan een formulier dat de werkzoekende verplicht is in te vullen. Dit wekt namelijk de indruk dat de werkzoekende ook verplicht is om de machtiging te tekenen.

Bestandsvergelijking

Er zijn verschillende vormen van bestandsvergelijking, de wettelijk verplichte en de niet wettelijk verplichte (themacontroles). Bij wet is geregeld dat het Inlichtingenbureau (IB) de bestanden van een aantal organisaties binnen de keten van werk en inkomen met elkaar vergelijkt. Is er ergens sprake van overlap, dan stuurt het IB een samenloopsignaal naar de organisatie die hier belang bij heeft. Deze organisatie zoekt het signaal uit en onderneemt indien nodig actie in de richting van de werkzoekende.

Bij bestandsvergelijkingen in het kader van themacontroles zijn er twee varianten: geanonimiseerde bestandsvergelijking en de vergelijking waaruit tot het individu herleidbare gegevens voortkomen. Geanonimiseerde bestandsvergelijkingen kunnen statistisch materiaal opleveren over bepaalde risicofactoren. Deze gegevens kunnen gebruikt worden voor het opstellen van een risicoprofiel. Over geanonimiseerde bestandsvergelijkingen hoeft de werkzoekende niet te worden geïnformeerd. Voorwaarde hiervoor is wel dat de gegevens op geen enkele manier te herleiden zijn (of zullen worden) tot individuele personen.

De Participatiewet staat het vergelijken van bestanden met de daar genoemde organisaties toe mits voldaan is aan een aantal criteria. Zo moet de bestandsvergelijking ten eerste noodzakelijk zijn voor een goede uitvoering van de Participatiewet. Verder moet bestandsvergelijking niet een te zwaar middel zijn in verhouding tot het doel dat men wil bereiken (het proportionaliteitsbeginsel). Ook moet het doel niet op een andere wijze, die minder belastend is voor de persoonlijke levenssfeer, kunnen worden bereikt. Dit is het zogenoemde subsidiariteitsbeginsel.

Het ontvangen van tips

Nadat een tip is binnengekomen beoordeelt de gemeente of deze verwerkt mag worden.

Alleen rechtmatig verkregen tips mogen verwerkt worden. Een ander aandachtspunt is de plicht van de gemeente de werkzoekende op de hoogte te stellen van het feit dat zij informatie over hem verkregen heeft. Op grond van de Wbp is het mogelijk om de informatieplicht op te schorten in het belang van het onderzoek.

De werkzoekende moet na afloop van het onderzoek alsnog geïnformeerd worden over de met de tip verkregen gegevens en de wijze waarop het onderzoek heeft plaatsgevonden. Deze verplichting geldt ongeacht het resultaat van het onderzoek. De werkzoekende wordt dus ook geïnformeerd over een onderzoek dat geen fraude aan het licht heeft gebracht.

4. Boek 1 Burgerlijk Wetboek

Hierin zijn diverse bepalingen opgenomen met betrekking tot het door de rechter opleggen en het door gecertificeerde instellingen uitvoeren van kinderbeschermingsmaatregelen.

Verschaffen inlichtingen aan Raad voor de Kinderbescherming

Degene die op grond van de wet, ambt of beroep tot geheimhouding verplicht is, kan zonder toestemming van degene die het betreft, aan de raad voor de kinderbescherming inlichtingen verschaffen, indien dit noodzakelijk is voor de uitoefening van de taken van de raad.

5. Algemene wet bestuursrecht

Ambtsgeheim

Hierin is een bepaling opgenomen die geheimhouding oplegt aan een ieder die betrokken is bij de uitvoering van de taak van een bestuursorgaan ten aanzien van 'gegevens waarvan hij het vertrouwelijke karakter kent of redelijkerwijs moet vermoeden'. Dat geldt ook voor de instellingen en de daarvoor werkzame personen die door een bestuursorgaan worden ingeschakeld of de die een bij of krachtens de wet toegekende taak uitoefenen.

Naar dit ambtsgeheim wordt vervolgens ook weer in andere wetten verwezen, zoals de Wet bescherming persoonsgegevens en het Wetboek van strafvordering.

6. Wet publieke gezondheid

Meldingsplicht infectieziekten, dossierplicht jeugdgezondheidszorg

Hierin is een meldingsplicht geregeld voor bepaalde besmettelijke ziekten (artsen mogen de hierop betrekking hebbende persoonsgegevens zonder toestemming van betrokkene verstrekken), alsmede de plicht om voor de uitvoering van de jeugdgezondheidszorg een digitaal bestand bij te houden.

7. Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg (Wet BIG)

Titelbescherming, tuchtrechtspraak, medisch beroepsgeheim

Deze wet gaat over de kwaliteit van de beroepsuitoefening, met onder meer bepalingen over titelbescherming en tuchtrechtspraak.

Tevens is in deze wet de plicht opgenomen om 'geheimhouding in acht te nemen ten opzichte van al datgene wat hem bij het uitoefenen van zijn beroep op het gebied van de individuele gezondheidszorg als geheim is toevertrouwd, of wat daarbij als geheim ter kennis van hem is

gekomen of wat daarbij ter kennis is gekomen en waarvan hij het vertrouwelijke karakter had moeten begrijpen’.

8. Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp)

Doelbinding, informatieplicht, privacy-rechten

Geeft, ter uitvoering van art. 10 van de Grondwet, aanvullende regels voor gebruik van persoonsgegevens teneinde het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer te waarborgen. Doelbinding, transparantie (uitgewerkt in informatieplicht en privacy-rechten), proportionaliteit en subsidiariteit zijn hierbij kernbegrippen.

9. Wet geneeskundige behandelingsovereenkomst (Wgbo)

Geheimhoudingsplicht, dossierplicht, positie wilsonbekwamen

Van toepassing op handelingen met betrekking tot de geneeskunst.

Geeft bepalingen met betrekking tot geheimhoudingsplicht, dossierplicht, positie meerderjarige wilsonbekwame patiënten en minderjarigen.

Wat betreft verwerking van persoonsgegevens zijn er kleine verschillen tussen Wgbo en de Wbp, waarbij de Wgbo, als *lex specialis*, voorgaat voor zover toepassing van beide wetten strijdigheid zou opleveren.

De Wgbo geeft de patiënt het recht om een aanvulling in het dossier op te nemen (in Wgb is alleen het recht opgenomen om onjuiste gegevens te corrigeren), kent een ongeclausuleerd vernietigingsrecht (in Wbp is verwijderingsrecht wel aan voorwaarden gebonden) en kent een bewaartermijn van vijftien jaar (Wbp kent geen vaste bewaartermijn).

10. Wet politiegegevens

Incidentele en structurele verstrekkingen door politie

De Wet politiegegevens kent een gesloten verstrekkingensysteem. Dat wil zeggen dat limitatief is benoemd aan wie de politie in het kader van de taakuitoefening gegevens mag verstrekken (dit is uitgewerkt in het Besluit politiegegevens).

Op degenen die deze gegevens vervolgens ontvangen, rust een eveneens in deze wet geregelde geheimhoudingsplicht die een verbijzondering is ten opzichte van de algemene geheimhoudingsplicht in de Awb en de Wbp. Uitzondering op deze geheimhoudingsplicht is er als de wet dat voorschrijft of de gegevens noodzakelijk zijn om een taak uit te voeren.

Bijvoorbeeld kan in het kader van de Jeugdwet de gemeente gegevens van de politie ontvangen over gedragingen van een jeugdige en deze delen met de Raad voor de Kinderbescherming en gecertificeerde instellingen met het oog op de voorbereiding van kindbeschermingsmaatregelen of jeugdreclassering.

Is de verstrekking niet expliciet benoemd, dan kunnen in bijzondere gevallen, voor zover dit noodzakelijk is met het oog op een zwaarwegend algemeen belang en in overeenstemming met het

bevoegd gezag politiegegevens *incidenteel* worden verstrekt aan personen of instanties voor de volgende doeleinden:

- a. het voorkomen en opsporen van strafbare feiten;
- b. het handhaven van de openbare orde;
- c. het verlenen van hulp aan hen die deze behoeven;
- d. het uitoefenen van toezicht op het naleven van regelgeving.

Dat kan ook *structureel* zijn indien dit is ten behoeve van een samenwerkingsverband van politie met personen en instanties. In dat geval worden extra eisen gesteld aan de vastlegging van de daarop betrekking hebbende beslissing. Bij incidentele verstrekkingen moet men denken aan crisisachtige situaties, bijvoorbeeld wanneer er een KIZ-aanpak is (KIZ: Kleinschalige Incidenten of Zedenzaken). Bij structurele meldingen gaat het altijd om via een convenant/reglement vastgelegde verstrekkingen, zoals bijvoorbeeld bij de aanpak van veelplegers in het kader van het Veiligheidshuis of de aanpak van jeugdoverlast in het kader van een wijkgerichte, sluitende aanpak.

11. Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens

Verstrekkingen strafvorderlijke gegevens door OM

Deze wet stelt regels met betrekking tot de verwerking van justitiële gegevens in persoonsdossiers en de verklaring omtrent het gedrag.

Regelt onder andere dat het College van procureurs-generaal (namens het Openbaar Ministerie) strafvorderlijke gegevens kan verstrekken aan personen of instanties (waaronder met name de Burgemeester) voor de volgende doeleinden:

- a. het voorkomen en opsporen van strafbare feiten,
- b. het handhaven van de orde en veiligheid,
- c. het uitoefenen van toezicht op het naleven van regelgeving,
- d. het nemen van een bestuursrechtelijke beslissing,
- e. het beoordelen van de noodzaak tot het treffen van een rechtspositionele of tuchtrechtelijke maatregel,
- f. het verlenen van hulp aan slachtoffers en anderen die bij een strafbaar feit betrokken zijn, of
- g. het verrichten van een privaatrechtelijke rechtshandeling door een persoon of instantie die met een publieke taak is belast.

Die verstrekking moet noodzakelijk zijn met het oog op een zwaarwegend belang of de vaststelling, de uitoefening of de verdediging van een recht in rechte. Bovendien moet redelijkerwijs worden voorkomen dat de gegevens herleidbaar zijn tot een andere dan betrokkene. Veel verstrekkingen aan de burgemeester met het oog op orde en veiligheid vallen hieronder, bijvoorbeeld ook in verband met diens taakuitoefening in het kader van de Wet tijdelijk huisverbod.

12. Wetboek van strafvordering

Verschoningsrecht

De wet biedt getuigen in een rechtszaak die gebonden zijn aan een geheimhoudingsplicht op grond van een ambts- of beroepsgeheim de mogelijkheid om zich te verschonen, te weigeren een antwoord te geven. Ook kan het zijn dat om die reden de in de wet geregelde aangifteplicht niet geldt. Het is aan de rechter om te bepalen of en in welke mate het verschoningsrecht van toepassing is, wat neer komt op een belangenafweging.

13. Wet basisregistratie personen (Wet BRP)

Verstrekingen aan andere overheidsorganen en derden

Deze wet vormt het algemeen kader voor de uitvoering van de zogenaamde 'basisregistratie personen' door de overheid (BRP was voorheen GBA: gemeentelijke basisadministratie).

Geregeld is onder meer in welke gevallen gemeenten gegevens uit deze registratie mag verstrekken aan andere overheidsorganen of derden.

In het kader van deze wet kan onder bepaalde voorwaarden toegang worden verleend tot (delen) van de basisregistratie.

14. Wet algemene bepalingen Burgerservicenummer / Wet gebruik

Burgerservicenummer in de zorg

Gebruik Burgerservicenummer

Deze wetten verplichten de overheid en zorgaanbieders om bij hun taakuitoefening gebruik te maken van Burgerservicenummers. Ook is hierin een legitimatieplicht geregeld. Dat moet zorgen voor minder fouten bij gegevensuitwisseling, voorkomen van persoonswisseling, eenvoudiger declareren en betere bescherming tegen identiteitsfraude.